

Arbejdstekst 49

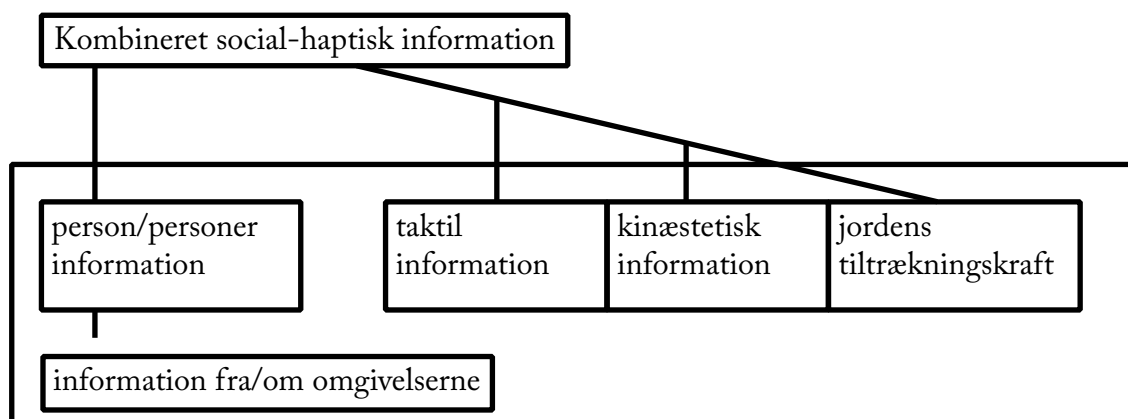
Social-haptisk kommunikation

Riitta Lahtinen

Social-haptisk kommunikation

- at kommunikere med information fra omgivelserne via holistisk kommunikation

Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale

NUD Publikation nr 49

Social-haptisk kommunikation

- at kommunikere med information fra omgivelserne via holistisk kommunikation

© Udgivet af Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD) 2007

Slotsgade 8

DK-9330 Dronninglund

Danmark

Tlf: + 45 96 47 16 00

Fax: + 45 96 47 16 16

E-mail: nud@nud.dk

URL: <http://www.nud.dk>

Arbejdstekst

ISBN 87-7919-035-9

Riitta Lahtinen

Lic. Ed., tegnsprogstolk, mobility- og synsinstruktør, beskrivelsestolk

www.kolumbus.fi/riitta.lahtinen

Indholdsfortegnelse

Forord	4
1. Den social-haptiske filosofis opståen	5
2. Forskning i feedback-metoder	8
3. Social-haptisk filosofi	9
3.1 Noget nyt?	9
3.2 Sociale lynbeskeder som indeholder social information	10
3.3 At udtrykke og modtage emotioner	11
3.4 Ledsagelse via kropsbevægelse og signaler.....	11
3.5 At dele orientering i omgivelserne	12
3.6 At dele kunstoplevelser vha. bevægelse, dvs. kinæstetisk information	12
4. Hvad har de social-haptiske metoder tilbragt os?.....	13
Litteratur	14

Forord

Arbejdsteksten er baseret på Riitta Lahtinens workshop på Nordisk Konference i Reykjavík, Island, 18.-22. august 2004, og på kommunikationsforelæsninger på NUD i årene 2004-2006. Arbejdsteksten er en sammenfatning af hendes social-haptiske tænkning, kommunikation og fremgangsmåde. Den er skrevet ud fra hendes personlige erfaringer med social-haptisk kommunikation sammen med hendes partner, som har erhvervet døvblindhed. Metoderne bruges i forskellige lande blandt voksne personer, der er ved at erhverve døvblindhed.

Riitta Lahtinen og hendes partner Russ Palmer benytter sig af mange forskellige kommunikationsmetoder og -hjælpemidler samt kombinationer af disse i deres hverdag: tydelig tale, mundaflæsning, høreapparater og personlig mikrofon, Cochlear Implantat, taktilt håndalfabet, taktilt tegnsprog, kropstegn og signaler, tegnetoder og information ved hjælp af berøring og kropsbevægelser, alt afhængig af omgivelsernes lysforhold og baggrundsstøj. De har undersøgt og analyseret, hvad det i virkeligheden betyder, når den ene ægtefælle mister syn og hørelse, og hvordan kvaliteten af kommunikationen bliver ændret. Riitta og Russ opdagede, at der findes relativt lidt forskning i emnet på døvblindeområdet. Riitta kan både se og høre, Russ har en progredierende syns- og hørenedsættelse, Ushers syndrom.

1. Den social-haptiske filosofis opståen

I denne arbejdstekst har jeg lavet en historisk gennemgang af den social-haptiske tænkning og tilhørende kommunikation i forskellige situationer, som hurtigt breder sig i Norden. Først vil jeg definere begreberne *taktil* og *haptisk*, og derefter vil jeg beskrive min forståelse af kombineret *social-haptisk* information.

Det *taktile* (*tactilis* på latin) betyder 'hører til følesansen', og det *haptiske* (*haptēin* på græsk) betyder 'baserer sig på berøring' (Collins English Dictionary, 1995). Indholdet af begreberne taktil og haptisk kan ud fra disse korte definitioner måske opfattes som synonyme begreber, der dækker over aktiviteter, hvor man modtager information via huden og berøringssansen.

Når man taler om kommunikation, forbindes taktil-begrebet med taktil formidling af sproglig information, primært i forbindelse med taktilt tegnsprog og modtagelse af andre taktile kommunikationsmetoder, som taktilt håndalfabet og store bogstaver (Kovanen & Lahtinen, 2006).

Haptik-begrebet bruges, når man forsker i berøring, specielt inden for området udforskning og perception af objekter hos personer med synsnedsettelse. I begyndelsen af sidste århundrede var bl.a. forskerne Katz (1989/1920), Révész (1950) og Gibson (1960) interesserede i berøringssansen. De forskede bl.a. i den information, som kan modtages gennem hånden, og i oplevelsen i kroppen som en intern sanseoplevelse, samt i den information bevægelser giver, og i perceptionen af omverdenen i forhold til jordens tiltrækningskraft. Ved kombinationen af kontakt, berøring og bevægelse opstår der en sanseoplevelse på huden og i hele kroppens aktivitet (Révész, 1950). Oplevelsen af haptisk rum retter netop fokus mod den oplevelse, som man har af omverdenen i forhold til kropsoplevelsen. Man modtager information med hænderne og hele kroppen (Gibson, 1966, 66). Bl.a. Klatzky og Lederman (1987) har skrevet om haptisk udforskning af objekter, og kategorisering af dens forskellige delområder.

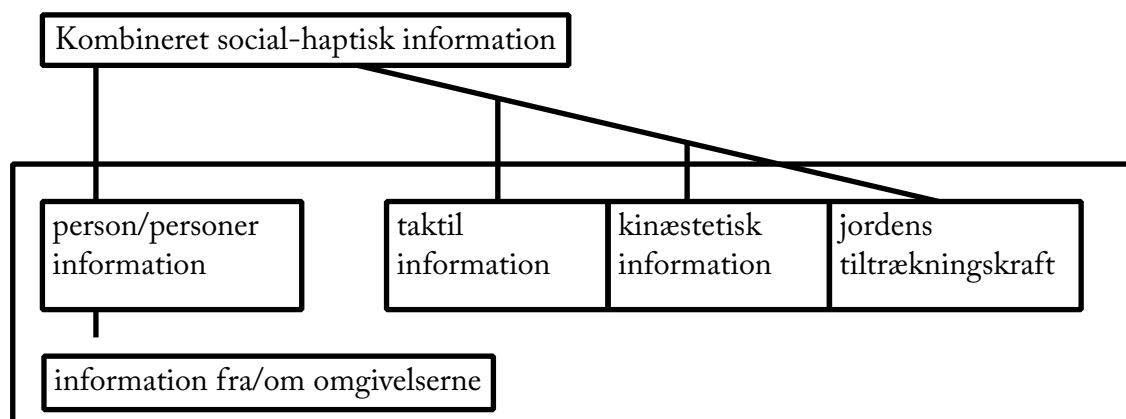
I begyndelsen baserede den social-haptiske filosofi sig på at støtte den information, man får via talt sprog ved hjælp af berøringsrelaterede metoder. Brugergruppen var altså personer med hørenedssettelse; personer med døvblindhed, som havde høreapparat, og som ikke brugte tegnsprog eller andre taktile metoder som deres primære kommunikationsmetode. For dem kunne de social-haptiske metoder åbne for en hurtig adgang til information under svære lytte- og synsforhold. Lidt efter lidt blev brugergruppen udvidet med tegnsprogsbrugere; dem der brugte tegnsprog i indskrænket synsfelt og hånd-til-hånd tegning. Med forskellige berøringsbaserede metoder støttede man alle disse gruppers talte eller tegnede kommunikation og information. Efterhånden begyndte tegnene at forme sig til selvstændige, informative signaler, som også fungerede uden talt eller tegnet sprog. Signalerne fik en ny værdi, fordi anvendelsen også bestod af modtagerens feedback som deltager i samspillet.

Social-haptisk kommunikation er ikke tegnsprog eller tale. Det er en bredere måde at være i samspil på og en bredere måde at dele den information, som findes i omgivelserne. Den kan indeholde elementer fra talesprog eller tegnsprog. En del af signalerne kan for eksempel være tegnsprogsbaserede signaler, som er naturlige at lave og genkende via huden. Sociale lynbeskeder er en del af de social-haptiske metoder. De kan bestå enten af tegnsprogstegn (fx kaffe, telefon), af tegnsprogsbaserede variationer (fx wc) eller naturlige udtryk for bevægelse på kroppen (fx retning og sted for at gå og komme tilbage). En del af signalerne er blevet udvidet til at indeholde flere ord. (Lahtinen, 2005, 13.) De social-haptiske metoder støtter den primære talte eller tegnede kommunikationsmetode.

I social-haptisk kommunikation udvider affiksen *social* den oprindelige idé om haptik. Det betyder en social samspilssituation, hvor der er mindst to personer samtidig, som både producerer, modtager og deler informationer og oplevelser om sig selv og omgivelserne. Udgangspunktet er, at den sociale kontakt med en person med døvblindhed altid skabes ved berøring. Man giver og modtager information om andres følelsestilstand, adfærd og omgivelser, med hele kroppen. Den grundlæggende idé ved den social-haptiske kommunikation er kontakten til et andet menneske og til en oplevelse af omgivelserne i realtid.

I en samspilssituation bidrager alle parter aktivt til at etablere et flydende informationsforløb. Med i aktiviteten er en bevidst deling af information ved hjælp af de forskellige sanser. Ud over syn og hørelse, deler man også information ved hjælp af berøring. Tankeprocessen er hele tiden med til at kombinere informationen fra de forskellige sansekanaler.

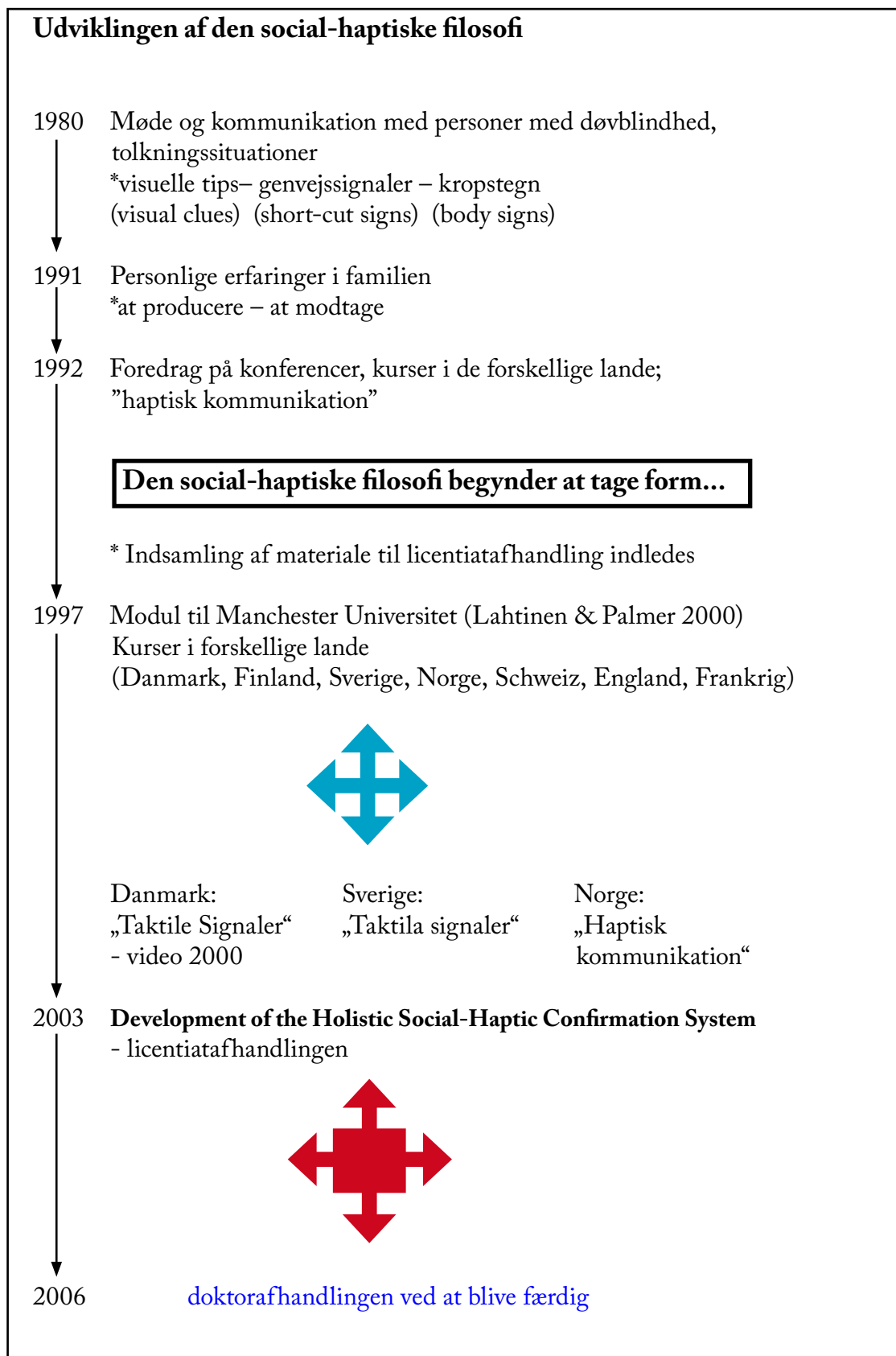
Begreberne taktil og haptisk hører begge delvis til den social-haptiske tænkning. I tillæg er den social-haptiske tænkning baseret på en bred aktivitetsfilosofi; på at gøre og opleve sammen. Delområderne, som hører til den kombinerede social-haptiske information, er samlet i *figur 1*.

Figur 1. Kombineret social-haptisk information

Udviklingen af den social-haptiske filosofi som en del af hverdags- og arbejdslivet har taget cirka 25 år, fra år 1980 til nu (figur 2). Først var kontakt med personer med døvblindhed tilknyttet kommunikationssituationer og rettet mod at lære anvendelse af forskellige metoder. Forskellige tolkningssituationer gav nye synsvinkler på kommunikation og muligheder for nye fælles metoder. Da jeg mødte min samlever, Russ Palmer, begyndte de social-haptiske metoder for alvor at udvikle sig. Hverdagslivet gav nye erfaringer, ikke bare for producenten af information, men også for modtageren af beskederne.

Russ' progredierende syns- og hørenedsættelse krævede også en konstant tilpasning, og at man løbende opdagede nye metoder. Det, at dokumentere ens ideer, møde døvblinde personer og forelæse på konferencer og kurser i flere lande, krystalliserede, præciserede og gav tillid til, at metoderne virkede (Lahtinen & Palmer, 1996). Det var en meget vigtig tid i slutningen af 1990'erne, da vi fik lejlighed til at forelæse for døvblindesamfundet i Norden for at få mulighed for at teste, hvor godt det hele kunne virke og udvikle sig. Nogle personer med døvblindhed samt deres familiemedlemmer og tolke, havde allerede taget nogle social-haptiske metoder i brug. I de forskellige lande har man brugt forskellige betegnelser, såsom visuelle tips (visual clues), genvejssignaler (short-cut signs) eller kropstegn (body signs). Filosofien om undervisning i de social-haptiske metoder kom i gang i forskellige lande som Schweiz, Norge, Finland Danmark.

Figur 2. Udvikling af den social-haptiske filosofi fra 1980

2. Forskning i feedback-metoder

I min licentiatafhandling (Lahtinen, 2003) analyserer jeg som et longitudinelt casestudie 12 års erfaringer med udviklingen af det social-haptiske feedback- og bekræftelsessystem i forbindelse med progredierende syns- og hørenedsættelse. Det er en selvobserverende beskrivelse af udviklingen i feedback og ændringsprocesser af kommunikationen i et parforhold. Der beskriver man holistisk produktion og modtagelse af feedback i realtid, hvor man bruger hele kroppen. Til observationerne og erfaringerne hørte orientering, berøring, bevægelse, situationerne i omgivelserne, de kommunikationskanaler som bruges, samt de kropsområder man bruger til feedback. De fund, man gjorde i undersøgelsen og konklusionerne, blev analyseret som bevidsthed om berøring, genkendelse af bevægelser og kropsnærhed i forskellige omgivelser. På dette grundlag udviklede de social-haptiske elementer sig, hvor analysen af feedback afslørede 22 udviklingstrin. Trinene er en angivelse af kroppens og sansernes tilpasning, og udvikling af modtagelse i familiekommunikationen over lang tid. Resultatet er et multimodalt krops- og berøringsorienteret feedback-system, nærmere betegnet det social-haptiske feedback-system.

Vi kan tage to eksempler på feedback, ”ja” og ”nej”. Når vi siger eller tegner disse feedback, er vores kropsbevægelser ofte automatisk med, når vi enten nikker eller ryster på hovedet. Hvis vi udvider disse kropsbevægelser yderligere, kan vi overføre den samme bevægelse til vores hånd eller finger og let berøre en neutral kropsdel på modtageren. Den samme bevægelse kan også blive genkendt ved fx at bevæge hofter eller skuldre. Ved at analysere vores bevægelser og reaktioner, blev det klart for os, at vi brugte vores kropsbevægelser på en ubevidst måde for at svare på hinandens kropsbevægelser. Jeg bruger betegnelsen ”social-haptisk system” om denne holistiske aktivitet for at illustrere, hvordan vi benytter os af taktile informationer fra omgivelserne, bevægelse og vores personlige rum mens vi kommunikerer.

3. Social-haptisk filosofi: Oplevelsen af sprog og information fra omgivelserne på grundlag af berøring og kropsbevægelser

Der hører to perioder til udviklingen af og indsigten i den social-haptiske filosofi. Den første periode varede i tolv år, hvor jeg som døvblindetolk, planlægger og vejleder på rehabiliteringskurser, fik indsigt i døvblindhed. Her lærte jeg mig at producere taktil information, samtidig med at jeg selv stadigvæk modtog information både visuelt og auditivt. Fx kunne en person med taktilt tegnsprog tegne i frit rum til mig, og jeg aflæste visuelt. Den anden periode har pågået i 16 år sammen med Russ. Denne periode indeholder mange personlige oplevelser om udvikling af kommunikation. En vigtig læringsproces har været udviklingen af den kropslige bevidsthed i modtagelsen af information via berøring. Uden denne erfaring ville Russ og jeg måske aldrig have kunnet udvikle vores nye systemer og metoder. I denne periode har jeg fået en erfaring om forståelse af brug af mine egne sanser og min egen krop som en helhed i den kommunikative proces. Det var denne kreative proces, og måden at modtage information på, der gav de social-haptiske processer en mulighed for at udvikle sig.

3.1 Noget nyt?

Når vi iagttager daglig sproglig adfærd hos par, hvor den ene har erhvervet døvblindhed, kan det give os en indsigt i funktionelle løsninger, når vi går ind og analyserer processerne i de forskellige metoder og teknikker. Når vi analyserer disse sproglige situationer, fokuserer vi ikke på, om parret bruger enten tale- eller tegnsprog, men om de deler situationsbestemte oplysninger i realtid eller ej.

Orientering i rum er en del af den sociale situation, og det, at man kan deltage i samspillet som en del af gruppen. Udenfor de hjemlige omgivelser sker der en ændring af kommunikationen. Kendte situationer tager længere tid, når folk kommer og går uden at fortælle om deres gøren og laden... Vi har opdaget, at man ikke behøver gengive alle betydningsbærende elementer ved hjælp af sproget, men at de kan produceres ved hjælp af andre, funktionelle metoder, fx at man ved hjælp af en strygebevægelse med hånden på modtagerens skulder eller ryg beskriver, at man er ved at forlade det fælles rum.

Kommunikationsprocessen indbefatter situationen, sammenhængen, rummet og orienteringen. Den går ikke blot ud på at dele sproglig information, men også ikke-sproglig information, som eksempelvis feedback, information om emotioner og adfærd i realtid. Det drejer sig om kvaliteten i kommunikationen. Hele det social-haptiske fænomen skal derfor forstås som en del af daglig sprogbrug.

Når fjernsanserne så småt bliver sat ud af spillet, så vil forudsætningerne for at bruge syns- og hørelsesrester ændre sig i takt med omgivelsernes støj- og lysforhold. Indlæringen af og tilvænnning til brug af nye metoder er en kontinuerlig proces i familien. Sprogbrug er en af de væsentligste problemstillinger som progredierende døvblindhed fører med sig. De fleste personer med døvblindhed bruger og er nødt til at lære sig forskellige metoder og kombinationer af disse. En del skal lære det gennem flere perioder i deres liv. Denne proces udfordres af vores kultur, der er baseret på fjernkommunikation og perception af visuelle tips.

Vi forstår, at sproget er en del af den holistiske kommunikation. Hvis to mennesker driller hinanden eller fortæller vittigheder, så præges situationen af forskellige emotionelle udtryk på flere niveauer. Hos os er mange misforståelser opstået, da jeg har sagt noget alvorligt, men samtidig signaleret det modsatte med min krop og mine øjne. Hvis jeg vil dele disse informationsniveauer med Russ, må vi tænke over, hvordan vi kan udtrykke visse ting, fx med følgende besked: En alvorlig sætning, som indeholder

tipset ”pas på, dette er humor”, eller ”jeg driller bare”. En af måderne til at dele denne information er ved hjælp af ord: Jeg siger dette alvorligt, men i virkeligheden driller jeg dig.

Med tiden har vi alligevel lagt mærke til, at selvom sproglige beskeder er en mulighed, så mangler der noget – modtageren får ikke mulighed for at finde frem til den emotionelle kontekst. Vi fandt løsningen via berøring. Anvendelse af berøring ved siden af den sproglige besked gav mulighed for reaktion i realtid. Som et praktisk eksempel kan man prøve følgende i et auditorium med flere mennesker. Man kan placere hænderne på siden af kroppen, lukke øjnene og grine. Så kan man mærke de kropsbevægelser i sidemandens krop, som latteren skaber.

Da vi begyndte at bruge kropslige og berøringsbaserede metoder for at dele denne form for information, lykkedes det os at få et mere tilfredsstillende feedback i realtid end ved kun at bruge tale. Berøringsinformationen skal være forståelig for begge parter. Vi oplever selv, at tolkningen af kropssprog, gester og andre ikke-sproglige kommunikationsmetoder hjælper par med at forbedre deres indbyrdes forhold til hinanden og til andre mennesker.

Familiemedlemmer savner information om, hvordan et progredierende syns- og høretab påvirker kvaliteten af samtalen. Parrene må finde de forskellige kommunikationsteknikker for at kunne vælge dem, der passer bedst til dem og som forbedrer deres livskvalitet. Disse metoder sparer energi, når tiden ikke skal bruges til gentagelse, og ikke mindst vil de formindske deres frustrationer. Kommunikationssituationer opstår ikke altid i rolige omgivelser i hjemmet eller på den rette afstand! Hver gang vi forlader hjemmet, sker der en ændring i kommunikationen. Det er yderst vigtigt, at kvaliteten af samtalen er god for begge parter, hvad enten man går, rejser eller er i gang med dagligdagens aktiviteter.

Den helhedsmæssige, dvs. holistiske kommunikation, er en filosofi, hvor begge parter forstår kommunikationssituationen og de tilhørende faktorer under hele processen. Begge parter reagerer på baggrund af, hvad der sker ved interne og eksterne stimuli, såsom omgivelser, steder, ting, aktiviteter og folk omkring dem. Begge parter er interaktive, dvs. sender og modtager beskeder hele tiden. Dette gælder også, når der ikke ser ud til at være nogen tale eller tegn indblandet. Når hørelsen og synet bliver nedsat, og kommunikationen ikke er tilfredsstillende, er det på tide at finde alternative interaktive kommunikationsmåder. Dette kræver, at parret må vise beslutsomhed, gensidig opmuntring og have masser af ressourcer for at finde de metoder, der passer dem. Det daglige liv i vores familie resulterede i videnskabelig forskning, dvs. i, hvordan vi i høj grad bruger både berøring og kropsbevægelser til at dele information og situationer med hinanden. Disse social-haptiske metoder indeholder bl.a. det følgende:

- 1) Taktile metoder (at tegne, tegn, forskellige slags håndalfabeter, blokbogstaver)
- 2) Sociale lynbeskeder som indeholder social information (kropstegn, feedback, adfærsudtryk)
- 3) At udtrykke og modtage emotioner
- 4) At ledsage ved hjælp af kropsbevægelse og kropslige signaler
- 5) At dele orientering i omgivelserne (beskrivelse af det fysiske rum)
- 6) At dele kunstoplevelser ved hjælp af bevægelser, dvs. via kinæstetisk information.

3.2 Sociale lynbeskeder som indeholder social information

Nogle lynbeskeder kan indgå som en del af naturlige kropsbevægelser, signaler, tegn eller variationer af disse. Når personen med døvblindhed koncentrerer sig for at udføre nogle aktiviteter, fx vaske op

eller skrive på computer, kan den anden person formidle information ved at berøre bestemte kropsdele ifølge indgået aftale. Som regel bruger man hånd-, skulder- og rygområdet som berøringsoverflade. På denne måde behøver den døvblinde person ikke stoppe sine aktiviteter, mens han/hun modtager disse beskeder gennem kroppen. Et meget vigtigt eksempel er at fortælle, når nogen forlader eller kommer ind i vedkommendes personlige rum.

I hverdagen er sociale lynbeskeder meget vigtige, fordi de giver yderligere relevante oplysninger, som øger kvaliteten af kommunikationen. De sociale lynbeskeder kan fx bruges til at genkende personer eller i familiesammenhænge for at beskrive, når man flytter sig mellem forskellige værelser. Lynbeskederne kan også være meget praktiske i visse tolkningsituationer. For eksempel når en person med døvblindhed bruger teleslynge til et møde, så kan tolken give information om omgivelserne og andres reaktioner ved hjælp af berøring. Til en person med døvblindhed, som bruger tegnsprog, kan tolken give tips fra omgivelserne på ryggen i realtid, samtidig med at personen med døvblindhed tegner i frit rum.

3.3 At udtrykke og modtage emotioner

En af de vigtigste og mest kreative ideer var udviklingen af, hvordan man udtrykker og beskriver følelser via berøring. Med ikke-sproglige elementer henvises til talens eller tegnsprogets tempo, emotioner og intonation, som alle har forbindelse til kropslige udtryksformer. For eksempel er det meget svært at opfange stemmeleje ved hjælp af teknologi, som eksempelvis høreapparater. Kropssprog og ansigtsudtryk er vanskelige at opfange ved hjælp af synet. Da vi fik løst problemet med at dele følelser til begges tilfredshed, kunne vi kommunikere med hinanden på lige fod. Samtidig med at man snakker, så vil let berøring på skulderen overføre kroppens følelsetilstand, som fx træthed (langsom, tung berøring) eller entusiasme (let, hurtig berøring). Det tog tid at udvikle denne meget fine metode, men efter nogle års træning tolker vi beskeder og producerer dem helt automatisk. Det kan også være en "hjemmelig" metode, som vi kan bruge til at formidle information til hinanden, fx under bordet, uden at nogen lægger mærke til det!

Metoden kan kaldes "Emotional Response Hand" (ERH), brug af emotionshånden, der giver feedback til den anden person samtidig med at kommunikationen finder sted. Metoden gør det muligt at læse og give emotionel feedback til en hvilken som helst del af kroppen, fx arm, hånd, skulder og ben. Vi har opdaget mindst fire forskellige interaktive situationer:

- 1) Når Russ taler, modtager Riitta hans emotionelle udtryk visuelt, auditivt og taktilt (hånd til hånd – kontakt)
- 2) Når Riitta taler, modtager Russ hendes emotionelle udtryk taktilt
- 3) Russ og Riitta deler emotioner, når andre mennesker er til stede (snakker); hun modtager hans emotionelle udtryk visuelt, auditivt og taktilt, og han modtager hendes emotionelle udtryk taktilt.
- 4) I mange tilfælde er flere mennesker indblandet end bare de to. Andre menneskers kropssprog og adfærd (visuelle kropssprogs-signaler) gengives taktilt, efter aftale, ved at bruge tilpassede signaler for ansigtsudtryk. De kan enten beskrives på bagsiden af hånden, skulderen, ryggen eller på benet. Beskrivelsen af adfærd kan fx være grin, gråd, gaben, fuldskab osv.

3.4 Ledsagelse via kropsbevægelse og signaler

Ledsagelse er en af metoderne til at give information om omgivelserne til en person med døvblindhed. Da bevæger kroppen sig aktivt rundt og sender beskeder via muskler, led og hele kroppen. Dette virker begge veje – også personen med døvblindhed giver aktiv feedback til ledsageren. Det kan være beskeder som feedback i en samtale eller bemærkninger om, hvordan objekter i omgivelserne er placeret osv.

3.5 At dele orientering i omgivelserne

Det er vigtigt for os som par at kunne dele information om omgivelserne hurtigt. Man kan bruge håndbevægelser til at beskrive personlige ting og oplysninger om de sociale og fysiske omgivelser ved at tegne informationen på håndryggen eller på personens ryg, som støtte til tale. Når man kommer ind i et nyt værelse eller rum, så giver hørelsen ikke meget information om rummets udformning, dets størrelse og funktion, objekter eller mennesker. At styre sit personlige rum kan indimellem være lidt kaotisk. Man kan lære sig noget om rummenes udformning ved at gå lidt for sig selv eller med en ledsager. Man kan også beskrive rummet sprogligt. Man kan også lave en skitse af rummets form og ting placeret i rummet, ved at bruge tegneteknikker. Ved at tegne, kan man også beskrive bord, ledige stole, ting, retninger, stillinger og steder for tingene og den nemmeste rute mod målet. På det kort, man lige har skitseret, placerer man også mennesker, deres aktiviteter og reaktioner.

3.6 At dele kunstoplevelser ved hjælp af bevægelse, dvs. kinæstetisk information

For eksempel, ved udstillingen af statuer i et museum, bruger vi hele kroppens bevægelser for at beskrive statuer ved at spille statuernes roller eller ved selv at træde i statuernes sted!

4. Hvad har de social-haptiske metoder tilbragt os?

Russ fortæller:

- Jo mere vi bruger vores krop og taktilt tegnsprog, desto mere følsom er jeg blevet med hensyn til at modtage og fortolke taktile beskeder. Social-haptiske metoder tilfører vores diskussioner større kvalitet og interaktion – og uden dem forbliver grundinformationen betydningsløs. Det sparer også energi, og vi kan undgå misforståelser.

- Social-haptiske metoder giver mig rigtig hurtigt information om, hvordan menneskerne omkring mig opfører sig, om feedback, ikke-sproglig kommunikation og følelser. Det er meget vigtigt for mig at få feedback på mine egne reaktioner, fordi det gør mig mere ligeværdig med andre. For mig giver berøring en tryghed, og uden kontakt føler jeg mig isoleret. Kontakten kan man skabe ved at være åbne overfor hinanden.

Riitta fortæller:

- Taktil information kan blive ændret og kontrolleret ved at bruge forskellige steder på kroppen, ved at variere størrelsen og vægten af bevægelsen. Fysisk realisation af hånd- og hudinformation kan give forskellige nuancer og taktile fortolkninger. Områderne på kroppen er blevet større med årene. Ægtefælle og partner kan berøre mere og over større områder end en ledsager eller tolk. Forskellige kropsdele kan give feedback, som fx hænder og fødder; dette betyder udvidet funktionalitet af metoderne. Kontaktafstanden kan også være større ved at bruge hjælpemidler for at dele information, fx hvid stok.

- At være deltager, bygger på det faktum, at man skal lære forskellige muligheder og skabe kompetence og færdigheder, så man kan bruge forskellige metoder både hjemme og udenfor de hjemlige omgivelser sammen med familien, tolke og andre personer med døvblindhed. Gentagelse, usikkerhed, forstyrrende eller afbrydende forhold gjorde kommunikationen mere stressende og vi brugte en masse energi. Men ved brug af kroppen, når man beskriver situationer, steder og forskellige begivenheder eller aktiviteter, som fx når man kommer til eller går fra personlige rum og andre sociale lynbeskeder, får man mulighed for at være aktiv deltager.

Når noget virker, er det værd at analysere nærmere. Verden er fuld af muligheder for at udvikle forskellige metoder og systemer ved hjælp af de social-haptiske og andre sanser.

Litteratur

Collins, English Dictionary. 1995. HarperCollins Publishers, UK.

Gibson, J.J. 1966. The Senses considered as Perceptual Systems. Prospect Heights, I.L. Waveland Press, Houghton Mifflin Co, Boston, USA.

Katz, D. 1989. The World of Touch. Krueger, L. E. (edit. and transl.) Lawrence Erlbaum Associates, USA.

Klatzky, R.L & Lederman, S.J. 1987. The Intelligent Hand. In Bower, G. H. (edit.) The Psychology of Learning and Motivation, Vol 21. Academic Press, San Diego, 121-151, USA.

Kovanen, M. & Lahtinen, R. 2006. Kohdataan ja kommunikoidaan – tietoa taktiiliviittomisesta ja sen opettamisesta. Suomen Kuurosokeat ry. Julkaisuja A5. Cityoffset, Tampere, Finland.

Lahtinen, R. 2003. Development of the Holistic Social-Haptic Confirmation System. A Case Study of the “Yes” & “No” – Feedback Signals and how they become more commonly and frequently used in a Family with an Acquired Deafblind Person. Licentiate Thesis, University of Helsinki, Faculty of Education, Department of Teacher Education, Finland.

Lahtinen, R. 2005. Sosiaaliset pikaviestit. Suomen Kuurosokeat ry. Julkaisuja A4. Cityoffset, Tampere, Finland.

Lahtinen, R. & Palmer, R. 1996. Holistic Family Communication. Spoken Language by Touch is more than just Words. 4th European Deafblind Conference, Espoo, Finland.

Lahtinen, R. & Palmer, R. 2000. Holistic & Interactive Communication Methods with Acquired Deafblind People & Families - A Practical Approach. Joint Training Initiative, Distance Learning Course (incl. Video). Manchester University, UK.

Révész, G. 1950. Psychology and Art of the Blind People. Longman, London, UK.

Ikke-trykte kilder

---. 2000. Taktile signaler – eksempler på døvblindes brug af taktile signaler. Foreningen af Danske DøvBlinde. Video, Danmark.

Social-haptisk kommunikation

- At kombinere taktil information med information fra omgivelserne via holistisk kommunikation

Arbejdsteksten er baseret på Riitta Lahtinens workshop på Nordisk Konference i Reykjavík, Island, 18.-22. august 2004, og på kommunikationsforelæsninger på NUD i årene 2004-2006. Arbejdsteksten er en sammenfatning af hendes social-haptiske tænkning, kommunikation og fremgangsmåde. Den er skrevet ud fra hendes personlige erfaringer med social-haptisk kommunikation sammen med hendes partner, som har erhvervet døvblindhed. Metoderne bruges i forskellige lande blandt voksne personer, der er ved at erhverve døvblindhed.

NUD

Slotsgade 8 DK-9330

Dronninglund

Denmark

Phone : +45 9647 1600

Fax : +45 9647 1616

E-mail: nud@nud.dk

URL: <http://www.nud.dk>

norden
Nordisk Ministerråd

En institution under
Nordisk Ministerråd